

MEDBORGERLIG
SAMLING

Marknadspolitiskt program för Medborgerlig Samling

Antaget av partistyrelsen den 26 april 2018

Marknadspolitiskt program för Medborgerlig Samling

Politik för fungerande marknader, en effektiv arbetsmarknad och ett dynamiskt näringsliv

MED driver en liberal ekonomisk politik. Genom att främja fungerande marknader vill vi gynna

- **konsumenterna**, som får efterfrågade varor och tjänster till kostnadseffektiva priser och tillgång till nya och bättre produkter,
- **arbetstagarna**, som får tillgång till utvidgad och flexibel arbetsmarknad som leder till höjd sysselsättning, och
- **företagarna**, som får enklare och förbättrade möjligheter att etablera sig och därefter växa.

Tillsammans gör dessa effekter att vårt land blir framgångsrikt och vi alla blir rikare.

Vår politik ska vara långsiktigt hållbar och bygger på förenklingar och minskad administration som, tillsammans med lägre skatter, skapar grunden för ett långsiktigt fungerande samhälle.

Marknadspolitiken presenteras nedan i tre delar: Konsumentpolitik, Arbetsmarknadspolitik och Politik för företagande

Konsumentpolitik

På marknader där konsumenter fritt kan välja de varor och tjänster som bäst svarar mot deras behov styrs produktionen och distributionen i den riktning som ger den största konsumentnyttan. Den bästa konsumentpolitiken är därför en politik som främjar väl fungerande marknader. Men när förutsättningarna för konsumenternas fria val saknas måste staten träda in – i första hand för att ge makten åter till konsumenterna och, när det inte är möjligt, skapa och upprätthålla regler som skyddar konsumentintresset.

Medborgerlig Samling vill

- Prioritera lagtillämpning bland de konsumentpolitiska verktygsmedlen.
- Avveckla Konkurrensverket, Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Upphandlingsmyndigheten och Fastighetsmäklarinspektionen och ersätta dem med en enda Marknadsmyndighet för tillämpning av lagarna på konkurrens-, marknadsförings- och upphandlingsområdena.
- Motverka brott mot konkurrens- och upphandlingslagstiftningen genom skarpa sanktioner.
- Ingripa med lagstiftning mot allvarliga konsumentproblem.

Den nuvarande konkurrens- och konsumentpolitiken

I början av 1990-talet förändrades de regler som styr konkurrensen på marknaderna i grunden. Den tidigare lagstiftningen hade främst inriktats på information och förhandlingar i syfte att motverka beteenden som satte konkurrensen ur spel. Synen på vertikal prisbindning, s.k. bruttopriser, var sträng. Däremot uppfattades inte horisontella priskarteller som något allvarigare problem.

En ny konkurrenslag, och det nya Konkurrensverket, införde en politik som var inspirerad av EU:s konkurrensregler. Överenskommelser mellan konkurrerande företag att rigga priser eller dela upp marknader ses nu som allvarliga konspirationer som kan straffas med konkurrensskadeavgifter på mångmiljonbelopp. Många marknader som tidigare behärskades av en monopolist öppnades för etablering av privata företag. Omregleringar har i många fall lett till lägre priser och ökad tillgänglighet för konsumenterna. I andra fall har nya problem uppstått.

Konkurrensverket har 150 anställda och en budget på 150 miljoner kronor. Verksamheten omfattar tillsyn och lagtillämpning på konkurrens- och upphandlingsområdet samt stöd till konkurrensrelaterad forskning.

Konsumentpolitiken blev en prioriterad statlig angelägenhet i början av 1970-talet, efter att innan till stor del varit beroende av det civila samhällets initiativ. Den konsumentpolitik som det nybildade Konsumentverket skulle driva tog avstånd från det tidigare konkurrensökonomiska synsättet. Den ideologiska linjen skulle i stället vara att konsumenterna generellt är svaga och kräver statens stöd. Det stödet skulle inte utgå från konsumenternas egna önskemål, som de kommer till uttryck genom efterfrågan, utan i stället formuleras normativt med utgångspunkt från samhällets ambitioner om individernas välbefinnande.

Konsumentpolitiken bygger fortfarande, efter ett halvt sekel, på i huvudsak samma syn på konsumenten som oförmögen att se till sina egna intressen. Konsumentverket driver med sina 170 anställda och en budget på 150 miljoner kronor verksamhet på områdena konsumentskydd, konsumentstöd, konsumentupplysning och kunskapsuppbyggnad. Verkschefen är samtidigt Konsumentombudsman med uppgift att som åklagare föra talan i domstol om brott mot den marknadsrättsliga lagstiftningen.

Allmänna reklamationsnämnden inrättades redan i slutet av 1960-talet och har till uppgift att pröva tvister mellan konsumenter och företag. Endast konsumenter kan göra en anmälan till nämnden och verksamheten är kostnadsfri för konsumenterna. Det finns ingen laglig skyldighet att följa nämndens råd. Antalet anställda uppgår till drygt 40 och nämndens budget till 45 miljoner kronor.

Upphandlingsmyndigheten bildades år 2015 och har till uppgift att utveckla och förmedla kunskap, verktyg och metoder för offentlig upphandling. Stödet riktas till såväl upphandlande myndigheter som till företag. Upphandlingsmyndigheten har ingen roll i lagtillämpningen på upphandlingsområdet. Myndigheten har närmare 70 anställda och en budget på 85 miljoner kronor.

Fastighetsmäklarinspektionen för register över fastighetsmäklare och utövar tillsyn över branschen. Registreringen kan återkallas för fastighetsmäklare som visat sig olämpliga, men i övrigt har inspektionen ingen lagtillämpande roll. Myndigheten skapades år 1995 som Fastighetsmäklarnämnden, vilket år 2012 ändrades till det nuvarande namnet. Tidigare hade Länsstyrelserna ansvaret för registrering av och tillsyn över fastighetsmäklare. 17 personer är anställda vid Fastighetsmäklarinspektionen och budgeten uppgår till drygt 20 miljoner kronor.

När marknaden fungerar

I motsats till den ideologi som ligger till grund för den svenska konsumentpolitiken anser Medborgerlig Samling att flertalet konsumenter är kapabla att ta ansvar för vilka varor och tjänster de föredrar. När konkurrensen fungerar ska utbudet styras av efterfrågan, och inte manipuleras av en statlig agenda för en "önskvärd" konsumtion. Adam Smiths ord från 1776 om att "det är den fria konkurrensen som driver bagaren att baka ett gott bröd, slaktaren att möra ett bra kött och bryggaren att brygga ett starkt öl" gäller fortfarande drygt 240 år senare.

Men Smith varnade också för att även en fungerande marknad kan utsättas för hot. "Folk i samma bransch träffas sällan ens för nöjen eller förströelse utan att deras samtal slutar med en sammansvärjning mot allmänheten eller något påhitt för att höja priserna". En viktig uppgift för staten är att ingripa när marknadsaktörer försöker sätta konkurrensen ur spel. De vinster som priskarteller gör på konsumenternas bekostnad är enorma, risken för upptäckt är låg och de ekonomiska sanktioner som kan bli konsekvensen är sällan avskräckande. Överträdelse av konkurrenslagen är inte kriminaliserade och påföljderna har formellt status som en administrativ avgift som enbart drabbar företaget, inte de personer som har riggat kartellen.

På en fungerande marknad ska det företag som inte uppskattas av konsumenterna upphöra med verksamheten. Konstgjord andning när intäkterna inte täcker kostnaderna är långsiktigt till skada för konsumenterna eftersom de hindras att få tillgång till bättre produkter – med högre kvalitet och/eller lägre pris. Utträde för den som har misslyckats och nya företags och nya produkters möjlighet att utan hinder etablera sig på marknaden är båda lika viktiga förutsättningar för en fungerande marknad.

En fungerande marknad förutsätter också att konsumenten lätt ska kunna byta leverantör eller produkt när man inte är nöjd. Också på marknader med många konkurrerande företag kan olika slag av bindningar försvåra sådana byten. Ofullständig eller vilseledande information kan också leda till att konsumenten har svårt att välja den produkt som bäst motsvarar de egna behoven.

Medborgerlig Samling anser att konsumentpolitiken i första hand ska inriktas på att främja effektivt fungerande marknader. Hinder för en fungerande konkurrens ska avlägsnas och hot mot marknadens funktionssätt ska motverkas. Det viktigaste medlet för att säkerställa att marknaderna fungerar i konsumenternas intresse är tydliga och långsiktiga regler som tillämpas effektivt med verkningfulla sanktioner. Staten ska inte bedriva förhandlingsverksamhet i syfte att påverka hur företagen agerar på marknaden – ansvaret för att respektera regelverket ligger på marknadsaktörerna själva.

När marknaden inte fungerar

När alternativ saknas kan konsumenten inte genom sitt val uttrycka uppskattning eller missnöje med produkter och leverantörer. Därmed har säljaren inte heller något incitament att vara konsumenten till lags. Många exempel från tidigare monopoliserade områden som öppnats för konkurrens visar effekterna på priser, tillgänglighet och service när konsumenten får makt att avvisa det man inte är nöjd med.

För Medborgerlig Samling är omvandling av monopol till en fungerande marknad en prioritet när förutsättningarna finns. Men förutsättningarna finns inte på alla områden. Vissa slag av infrastruktur kan inte dubbleras, exempelvis det nät som förser fastigheter med elektrisk ström. När all telefontrafik gick i koppartrådar gällde samma sak för telefoni. Men den tekniska utvecklingen ledde senare till att den fasta telefonin kunde utmanas av mobiltelefoni. Och ännu senare kom konkurrens från IP-telefoni, som delvis går via bredbandskablar. Exemplet visar att möjligheten att utmana ett monopol kan ändras över tiden.

Ekonomisk teori karakteriserar vissa marknader som naturliga monopol när verksamheten har fallande styckkostnad, dvs. höga fasta kostnader men relativt låga rörliga kostnader. I praktiken innebär detta inte att alla verksamheter med stordriftsfördelar bör bedrivas som monopol eftersom teorin bortser från de dynamiska effekterna av att en marknad utmanas. Ett exempel är bryggeriindustrin, som på 1970-talet uppfattades som ett naturligt monopol där det inte skulle finnas utrymme för mer än en öltillverkare i landet. Med facit i hand framstår branschen i dag som motsatsen, med en mångfald av bryggerier – små och stora – som inte bara har ökat valfriheten utan också gett konsumenterna tillgång till produkter med högre kvalitet än tidigare.

Monopol kan uppkomma genom att ett företag är mer framgångsrikt än alla konkurrenter, genom konkurrensbegränsande åtgärder eller genom statlig reglering.

När ett företag uppnår ensamställning genom att erbjuda konsumenterna en produkt som uppskattas mer än alla konkurrerande produkter saknas anledning att ingripa mot monopolet. Strävan efter att uppnå en sådan ställning är själva drivkraften för allt företagande. I stället bör inriktningen vara att monopolet ska kunna utmanas och inte skyddas av inträdeshinder. Många gånger räcker risken för ny konkurrens för att monopolisten ska avhålla sig från att utnyttja sin ställning till nackdel för konsumenterna. Men när en entreprenör vill pröva lyckan och träda in på marknaden är det avgörande att tröskeln är låg.

En monopolställning kan också skapas genom konkurrensbegränsande metoder, exempelvis uppköp av de sista konkurrenterna. När ett företag har uppnått en dominerande men inte monopolistisk ställning på marknaden finns också en särskild risk för olika förfaranden som sätter den återstående konkurrensen ur spel. I sådana fall är det genom tillämpning av konkurrenslagstiftning som uppkomsten av monopol bör förhindras.

De legala monopolen uppkommer genom lagstiftning som förbjuder alla aktörer utom en att bedriva verksamhet på en viss marknad. De redovisade motiven för sådan lagstiftning varierar, exempelvis att säkerställa statens kontroll över utvecklingen på ett

visst område, att begränsa viss konsumtion som anses skadlig eller att ge intäkter till statskassan. Det sista motivet, det fiskala, väger i många fall tyngre än som officiellt redovisas.

Medborgerlig Samling anser att statsbudgeten i allt väsentligt ska baseras på beskattning i enlighet med beslut av riksdagen. Statlig affärsverksamhet, vare sig den bedrivs i monopolställning eller i konkurrens med privata företag, kan generera intäkter till staten. Men den kan också gå med förlust och utgör då en riskverksamhet som inte ska drabba skattebetalarna. Vid verksamhet på konkurrensmarknader drabbas också privata företag genom snedvridning av konkurrensförutsättningarna. I monopolfallet drabbas i första hand konsumenterna genom höga kostnader och bristande effektivitet. Medborgerlig Samlings uppfattning är att fiskala skäl inte är en godtagbar grund för legala monopol.

Medborgerlig Samling anser inte att konsumenterna generellt är en svag grupp som staten ska skydda mot olämpliga val av varor eller tjänster. Även om missbruk av exempelvis alkohol eller spel förekommer ska sådana problem motverkas med andra medel än genom att lägga hela marknaden under ett statligt monopol. Att underkänna konsumenternas önskemål och i stället hävda statliga normer för medborgarnas välbefinnande är helt främmande för den liberalkonservativa samhällssyn som Medborgerlig Samling driver.

Legala monopol kan likafullt vara motiverade på vissa områden. Det gäller i första hand statens kärnverksamhet och andra områden som inte styrs av efterfrågan. Rättsväsende och försvar är typiska exempel. Vidare bör sådan infrastruktur som av tekniska skäl inte kan tillhandahållas av mer än en aktör drivas av statliga eller kommunala monopol. Men de tekniska förutsättningarna kan förändras, och därför bör befintliga monopol fortlöpande granskas i syfte att uppmärksamma möjligheter att öppna området för konkurrens.

När marknaden delvis fungerar

På en vanlig marknad är det samma person som väljer produkten, som konsumerar den och som betalar för den. Marknaden för receptförskrivna läkemedel är ett exempel på en delvis fungerande marknad. Läkaren svarar för valet, patienten intar medicinen och det allmänna betalar den del som omfattas av läkemedelsförmånen. Men även på en sådan marknad fungerar marknadsmekanismerna delvis. Läkaren kan välja mellan olika läkemedel med hänsyn till deras effekt, patienten kan välja mellan det förskrivna preparatet och ett billigare men likvärdigt, s.k. generisk substitution, och staten kan välja att subventionera vissa produkter men inte andra.

Många av de delvis fungerande marknaderna finns inom de varu- och tjänsteområden som omfattas av offentlig upphandling. Staten, landstingen och kommunerna tillhandahåller olika slag av varor och tjänster som nyttjas av medborgarna men som helt eller delvis bekostas av budgetmedel. Från den upphandlande enhetens sida råder konkurrens mellan de privata utförare och leverantörer som tävlar om uppdraget. När upphandlingen är avslutad, och en av anbudsgivarna har valts, råder däremot ofta en monopolsituation under en på förhand bestämd tid. Det innebär i sin tur att nyttjarna

inte har något val mellan olika produkter utan är hänvisade till den som vunnit upphandlingen.

Den offentliga upphandlingen uppgår till mer än 600 miljarder kronor/år, vilket motsvarar ungefär en tredjedel av hushållens totala konsumtion. Att den offentliga upphandlingen är kostnadseffektiv har därför stor betydelse för alla medborgare som konsumerar det offentliga utbudet av varor och tjänster. Så är emellertid inte alltid fallet. Exempelen på misskötta upphandlingar är legio och handlar ibland om undermålig kvalitet, ibland om orimligt höga kostnader. Ett genomgående drag för problemen inom upphandlingsområdet är de upphandlande myndigheternas oförmåga att precisera kvalitet och andra egenskaper hos anbudsprodukten samt avsaknad av effektiv uppföljning när det gäller den produkt som sedan levereras.

Reglerna för offentlig upphandling bygger på EU-direktiv och är till stor del likadana inom hela EU. Upphandlingar som strider mot lagen kan ogiltigförklaras av domstol. Men effektiva sanktioner mot de myndigheter som genomför otillåtna upphandlingar saknas fortfarande. Det har lett till att upphandlande myndigheter i flertalet fall trotsar domstolsbesluten och kan göra så utan att drabbas av några konsekvenser.

Konsumentpolitikens verknygsmedel

De främsta verknygsmedlen på det konsumentpolitiska området är information, förhandlingar och lagtillämpning.

När den svenska ekonomiska politiken i början av 1950-talet avvisade planhushållningsmodellen och i stället valde en marknadsmodell blev information det viktigaste medlet för att säkerställa att marknaderna utvecklades i en för konsumenterna gynnsam riktning. Informationen avsåg såväl priser och prissförhållanden som konkurrensbegränsande avtal. Också i den konsumentpolitik som sjuösattes i början av 1970-talet hade informationen en framträdande roll och så är fortfarande fallet i Konsumentverkets verksamhet.

Den verksamhet för att motverka skadliga konkurrensbegränsningar som inleddes på 1950-talet byggde, förutom på information, på förhandlingar. Dessa förhandlingar skulle formellt hanteras av Näringsfrihetsrådet men drevs i praktiken av Näringsfrihetsombudsmannen. Syftet var att undanröja konkurrensbegränsningar med skadlig verkan. Misslyckades förhandlingen fanns inga sanktioner att tillgå, men hotet om skärpt lagstiftning innebar att så sällan var fallet. I början av 1970-talet kompletterades informationen på prisområdet med direkta förhandlingar med företag och näringslivsorganisationer. De så kallade överläggningarna hade till syfte att "påverka prissättningen i en för konsumenterna gynnsam riktning" och antogs motverka inflationen. I de fall förhandlingarna inte ledde till önskat resultat ingrep regeringen med selektiv prisreglering. Förhandlingsverksamheten upphörde i och med att prisregleringspolitiken avvecklades. Däremot förekommer fortfarande förhandlingar i anslutning till tillämpningen av konkurrenslagen, som syftar till frivilliga utfästelser från företagens sida utan domstolsprövning. Också på det konsumentpolitiska området är förhandlingar ett framträdande inslag som syftar till branschöverenskommelser om riktlinjer.

Det tredje verkningsmedlet på det marknads- och konsumentpolitiska området är lagtillämpning. De viktigaste lagarna är Konkurrenslagen, EU:s konkurrensregler, Marknadsföringslagen, Avtalsvillkorlagen, Produktsäkerhetslagen och lagarna om offentlig upphandling. De viktigaste lagtillämpande myndigheterna är Konkurrensverket och Konsumentverket/Konsumentombudsmannen. Allmänna Reklamationsnämnden, som bedriver tvistlösning, Upphandlingsmyndigheten, som ger stöd i upphandlingsfrågor samt Fastighetsmäklarinspektionen, som registrerar fastighetsmäklare, saknar i stort lagtillämpande uppgifter.

Konsumentpolitiska åtgärder

I det samhälle som Medborgerlig Samling vill bygga fokuserar staten på kärnverksamhet och civilsamhället har en framträdande roll för samhällsbygget. Vi vill därför se en mindre offentlig sektor än i dag. Människor ska vara fredade från ingrepp i sina privatliv, såväl från staten som från andra aktörer. Utgångspunkten är att marknadskrafterna ska styra resursfördelningen, med frihet för företagen att agera inom ramen för tydliga och långsiktiga regler.

Mot den bakgrunden prioriterar Medborgerlig Samling åtgärder på följande områden i syfte att skapa en hållbar politik för konsumentmakt och konsumentskydd.

- **Prioritera lagtillämpning bland de konsumentpolitiska verkningsmedlen.** Information är en verksamhet som i hög grad kan drivas av det civila samhället. Det kan dessutom ifrågasättas hur många konsumenter som i praktiken nås av den omfattande informationsverksamhet som i dag bedrivs. Information till de ekonomiska aktörerna – företag och upphandlande myndigheter – om vad lagstiftningen kräver är inte en uppgift för staten utan för deras egna organisationer. Förhandlingar drivna av myndigheter utan domstolsprövning i syfte att styra aktörernas beteende på marknaden är inte förenliga med kravet på transparens och rättsäkerhet. Dessutom skapar de risker för samordning mellan konkurrerande företag som kan få konkurrensbegränsande effekter. Myndigheternas verksamhet på det konsumentpolitiska området ska därför i huvudsak inriktas på en effektiv lagtillämpning.
- **Skapa en Marknadsmyndighet för tillämpning av lagarna på konkurrens-, marknadsförings- och upphandlingsområdena.** På alla de konsumentpolitiska områdena finns en roll för en förvaltningsmyndighet att såsom åklagare föra talan i domstol om överträdelse av förbudsbestämmelser. På flertalet av dessa områden förs talan vid samma domstol, Patent- och marknadsdomstolen. Avgöranden kan överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen, som är sista instans. Ärendetillströmningen är ojämn. Effektivitetsvinster kan förutses genom att föra samman den lagtillämpande rollen till en myndighet.
- **Avveckla Konkurrensverket, Konsumentverket, Allmänna reklamationsnämnden, Upphandlingsmyndigheten och Fastighetsmäklarinspektionen.** Genom att Konkurrensverkets och Konsumentverkets lagtillämpande uppgifter förs över till en nybildad Marknadsmyndighet återstår endast informations- och förhandlingsuppgifter för

dessa myndigheter. Medborgerlig Samling anser att sådana uppgifter inte utgör en prioriterad statlig kärnverksamhet. Myndigheterna bör därför avvecklas, vilket förutses innebära en betydande besparing.

Allmänna reklamationsnämnden har ingen åklagarfunktion utan utgör endast ett medlingsinstitut vars råd företagen inte har skyldighet att följa. Konsumenternas behov av avgöranden i tvister med leverantörer kan bättre lösas genom ett reklamationsförfarande i allmän domstol till överkomlig kostnad. En sådan lösning ger också konsumenterna fördelen av en dom med rättsverkan. Allmänna reklamationsnämnden bör därför avvecklas.

Upphandlingsmyndigheten har till uppgift att informera och stödja upphandlande myndigheter i syfte att effektivisera upphandlingen och undvika lagöverträdelser. Ansvaret att inte överträda gällande lag faller på de upphandlande myndigheterna själva. Att effektivisera den offentliga upphandlingen är en angelägen uppgift men bör i första hand falla på organisationen Sveriges kommuner och landsting, inte på staten. Effektiviseringen av den statliga upphandlingen är en intern uppgift för statsförvaltningen och motiverar inte en fristående förvaltningsmyndighet. Upphandlingsmyndigheten bör därför avvecklas.

Fastighetsmäklarinspektionens uppgifter omfattar tillsyn, registrering och information, men inte lagtillämpning i en åklagarfunktion. Uppgiften att registrera fastighetsmäklare motiverar inte en självständig förvaltningsmyndighet. De övriga uppgifterna tillhör inte statens kärnverksamhet och inspektionen bör därför avvecklas.

- **Motverka brott mot konkurrens- och upphandlingslagstiftningen genom skarpare sanktioner.** De konkurrensskadeavgifter som kan utdömas vid brott mot konkurrenslagens bestämmelser, främst pris- och marknadsdelningskarteller, kan framstå som avskräckande när det handlar om belopp på flera hundra miljoner kronor. I verkligheten motsvarar sanktionerna aldrig de vinster som de deltagande företagen får genom att under lång tid rigga priset. En verklig avskräckande effekt uppnås först om de konspirerande tjänstemännen drabbas personligen genom att överträdelser kriminaliseras, så som är fallet i vissa andra länder. Även på upphandlingsområdet krävs skarpare sanktioner för att motverka det omfattande lagtrots som förekommer från främst kommunernas sida.
- **Ingripa med lagstiftning mot allvarliga konsumentproblem.** När konsumenterna drabbas av allvarliga problem är det statens ansvar att ingripa. Men informationsinsatser eller förhandlingar är sällan verkningsfulla när det krävs påtagliga förändringar och snabba resultat. Dessutom riskerar "mjuka" åtgärder att skapa osäkerhet på marknaden om gränserna för vad som är tillåtet. Ett exempel på aktuella konsumentproblem är telefonförsäljning, som i några fall förbjudits i domstol när det gäller vilseledande marknadsföring. Men det som väcker kritik handlar oftast inte om vilseledande utan om att konsumenter

ofrivilligt har tecknat ett "muntligt avtal" via inspelat telefonsamtal. En ändring av konsumentköplagen så att muntliga avtal inte är bindande skulle effektivt sätta stopp för dessa övergrepp mot godtrogna konsumenter. Ett annat exempel rör elnätstarifferna, som regleras av Energimarknadsinspektionen genom fyraåriga intäktsramar. Otydlighet och mjuka regler har lett till omfattande domstolsprocesser där utgången i de flesta fallen har gynnat företagen. Resultatet blev att ett flertal nätföretag under 2016 höjde tarifferna med tvåsiffriga procenttal. Ännu ett exempel gäller snabblån, eller SMS-lån, som har lett in många människor i skuldfällan. Affärsmodellen bygger på en mycket hög effektiv ränta och att Kronofogden driver in betalningen. I alla dessa tre exempel är ändrad eller ny lagstiftning det enda verkningfulla medlet för att undanröja hoten mot konsumentintresset.

- Utöver dessa prioriterade åtgärder bör en **Monopolkommission tillsättas** med uppdrag att kritiskt granska existerande legala monopol och föreslå en avveckling där så kan ske utan att väsentliga samhällsintressen åsidosätts.

Arbetsmarknadspolitik

Medborgerlig Samlings arbetsmarknadspolitik bygger på

- att göra det smidigare och mer kostnadseffektivt för arbetsgivare att anställa arbetskraft,
- att underlätta för större flexibilitet avseende arbetstillfällens innehåll omfattning och ersättning, och
- att skapa större ekonomisk trygghet för arbetstagare som byter jobb.

Genom åtgärder för att nå dessa mål, vill vi gynna

- **arbetstagarna**, som får bättre möjligheter till arbeten och större trygghet vid arbetsbyten,
- **företagarna**, som genom lägre lönekostnader och enklare regelverk lättare kan anställa arbetskraft och växa, och
- det **offentliga samhället**, som genom högre sysselsättning får högre skatteintäkter och lägre bidragsuttag.

Arbetsmarknadens viktigaste roll är att matcha arbetsgivare med arbetstagare. Arbetsgivare behöver arbetstagare för att utföra företagets produktion av varor och tjänster. Arbetstagare behöver arbete för att uppbära arbetsinkomst för sina arbetsinsatser. Arbetsmarknadspolitikerna ska därför präglas av ett hållbart system som underlättar detta och därmed, så långt som möjligt, uppfyller parternas behov.

Medborgerlig Samling vill

- Lönenivån ska fastställas mellan arbetsgivare och arbetstagare, utan extern inblandning, ☐ Arbetsmarknadens anställningsvillkor måste förenklas och

förtydligas. LAS bör avvecklas och ersättas av ett flexicurity-system likt det danska.

- Försörjningsstöd - för de som har svårigheter att snabbt finna nytt arbetstillfälle - ska förändras till att likna CSNs studiemedelsbidrag, med en del bidrag och en större del lån.
- A-kassan ska inte ändras i sin försäkringsfunktion men ligga utanför statens inblandning.
- Arbetsförmedlingen (AF) bör avvecklas.
- För dem som inte kan komma in på arbetsmarknaden bör en modifierad version av Samhall etableras.
- Arbetstagarnas lönespecifikationer ska tydliggöra alla lönekostnader som företaget erlägger.

Vikten av sysselsättning och egen försörjning

Egen försörjning och meningsfull sysselsättning är grunden till medborgarnas och nationens välbefinnande. I en tidsepok med snabba tekniska framsteg ersätts mycket manuellt arbete i industriell verksamhet med robotisering medan andra arbetstillfällen flyttas utomlands, till länder som erbjuder lägre arbetskraftskostnader. Globaliseringen har medfört ökad konkurrens inom snart alla branscher, vilket ställer krav på hög anpassningsförmåga bland företagen och dess arbetstagare. Till denna förändringsfas ska även läggas de senaste årens många tusen nyanlända – som med varierande kompetens söker egen försörjning på arbetsmarknaden.

Det är särskilt viktigt att ha en bred och flexibel arbetsmarknad om Sverige ska nå framgång med integrationen av de senaste årens nyanlända, som har mycket varierande kunskaper och yrkeserfarenheter med sig. Dagens arbetsmarknad har begränsade möjligheter att finna hållbara lösningar för dessa omständigheter. Ska samhället nå långsiktigt framgångsrik integration krävs hög flexibilitet avseende såväl arbetsuppgifter som anställningsformer och ersättningsvillkor.

Allt arbete är av värde. Utan något värde skulle en arbetsuppgift inte uppstå. Men arbetsuppgifterna varierar beroende på svårighetsgrad, arbetstid och ersättningsnivå. Den högre flexibiliteten ökar behovet av exempelvis timanställningar. Därmed behöver vettig arbetsmarknadspolitik i större grad baseras på förenklade regler och redovisning för timanställningar. Likaså bör ersättningsvillkoren för göras mer flexibla. Men enbart flexibla regler för företag räcker inte, hänsyn måste även tas till arbetstagarna. För att arbetstagare, som har kortare arbetstider och lägre arbetsinkomster, ska få behålla mer av sina inkomster, behövs en rejäl höjning av grundavdraget.

En meningsfull sysselsättning med inkomst är viktig för både medborgaren och samhället. Medborgaren ges därmed möjligheten att skapa sin egen framtid utan beroende av offentliga bidrag samt har återkommande något vettigt att göra, ofta i samspel och kontakt med andra parter. Även om arbetsinkomsten är otillfredsställande så skapas bättre möjligheter för medborgaren att komma vidare på arbetsmarknaden genom att vara aktiv, jämfört med beroendet av offentliga bidrag och inaktivitet. Även för samhället innebär lägre bidragskostnader att skatteresurserna i större grad kan

användas till andra verksamheter för det offentliga samhällets grundläggande åtaganden. För att detta ska lyckas krävs även förändringar i bidrags- och transfereringssystemen.

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Lönenivån ska fastställas utan extern inblandning. Arbetsgivaren vet vilken kompetens som företaget behöver för att växa och bli framgångsrikt. Arbetstagaren vet vanligtvis vilka uppgifter och vilken ersättning som söks. Matchningen på arbetsmarknaden fungerar bäst när arbetsgivare och arbetstagare själva får sätta villkoren vid anställningsförfarande. Härvid blir extern inblandning sällan till nytta. Framför allt bör inte staten och politiken blanda sig in i processen.

LAS bör avvecklas och ersättas av flexicurity. För den anställda är det dock viktigt att känna att omställningar på en arbetsplats skapar nya möjligheter till arbete. LAS måste reformeras, dels för att inte inverka negativt för företagens förmåga att anställa eller minska personal och dels ge anställda trygghet under en omställningsfas. För arbetsmarknadens flexibilitet är det viktigt för anställda kan känna trygghet när man säger upp sig eller blir uppsagd från sin arbetsplats. I detta avseende bör LAS reformeras och övergå till att likna Danmarks flexicurity-modell, som är en slags försäkring med ekonomisk ersättning under upp till 12 månader från uppsägningstillfället.

Försörjningsbidrag ska omvandlas till CSN studiemedelsbidrag. För de arbetstagare som har svårt att finna nytt arbetstillfälle ska istället för dagens försörjningsbidrag en variant av CSN studiemedel utgå. En mindre del ska utgöras av bidrag och en större del av lån, som är återbetalningsskyldigt. Dessa medel ges medan den arbetslöse vidareutbildar eller omskolar sig.

För de som inte kan komma in på arbetsmarknaden, bör en variant av Samhall finnas. Särskilda omständigheter begränsar vissa medborgares möjligheter att få sysselsättning på den öppna arbetsmarknaden. För dessa medborgare är dock värdet av sysselsättning minst lika viktigt som för alla andra. Således menar vi att en modifierad variant av Samhall bör finnas så att regelbunden sysselsättning kan erbjudas även till de som har mycket svårt att komma in på arbetsmarknaden.

A-kassan ska kvarstå som försäkring men utan statlig inblandning.

Arbetsförmedlingen bör avvecklas. Arbetsförmedlingen hade en tydlig och viktig roll under industrisamhällets dagar. I dagens mer föränderliga arbetsmarknad, fyller Arbetsförmedlingen en allt mindre roll och har svårt att konkurrera med andra aktörer i förmedlingen av arbetstillfällen. Därtill har merparten av framlagda offentliga jobbprogram inte varit särskilt effektiva och därför bör Arbetsförmedlingen avvecklas.

Specificerade lönekostnader på lönebeskedet. Information och tydlighet till medborgarna är viktigt – även avseende skatter och avgifter kopplade till lönen. Arbetsgivaren ska därför ha skyldigheten att specificera samtliga lönekostnader på de anställdas lönebesked.

Politik för företagande

Framgångsrikt fritt företagande är grunden för tillväxt och sysselsättning i samhället. Med hög och växande sysselsättning, som genererar skatteintäkter till offentligheten, byggs ett långsiktigt välmående samhälle upp. Därför fokuseras Medborgerlig Samlings näringslivspolitik på att skapa enklare regelverk och lägre skattekostnader för både företag och medborgare: Det ska vara enklare att starta och driva företag, det ska vara smidigt att kunna anlita arbetskraft när så behövs och det ska finnas stabila regelverk som underlättar för företagens långsiktiga planering.

Medborgerlig Samling vill

- Sänka lönekostnaderna för företag.
- Bolagsskatten ska hållas internationellt konkurrenskraftig.
- Avveckla LAS och istället införa ett flexicurity-baserat system.
- Minska administrationen för företagare.
- Etablera system för Mikroentreprenörer baserad på schablonbeskattning av omsättningen.
- Förenkla 3:12-reglerna så att högre utdelningsutrymme ges.
- Kollektivavtalen ska vara enbart vara frivilliga.

Privat företagande och statens roll i näringslivet

Det är genom det fria företagandets framgångar och tillväxt som arbetstillfällena skapas, genom vilka arbetstagare ges tillfällen till sysselsättning och arbetsinkomst. Utifrån dessa premisser genereras sedan skatteintäkter som i sin tur utgör grunden för den svenska välfärden. Den offentliga sektorn är således avhängig ett företagsklimat som långsiktigt genererar skatteintäkter. Därför är prioriteringen att gynna fritt företagande så att arbetstillfällena kan skapas.

Tydliga och långsiktiga spelregler är en förutsättning för en framgångsrik näringsverksamhet. Ekonomisk liberalism utesluter inte en roll för staten, men huvudlinjen är att ett fritt näringsliv som verkar inom förutsägbara ramar är en bättre garant för medborgarnas välbefinnande än en överaktiv stat.

Staten, eller kommuner, ska inte bedriva näringsverksamhet där privata företag i konkurrens kan leverera varor och tjänster. Staten och dess företrädare saknar både de incitament och de hot som privata företagare utsätts för och kan därför inte förväntas driva och utveckla verksamheten på det sätt som privata företag gör, med ständigt bättre resultat till företagets och kundernas fördel. Då staten dessutom förvaltar skattebetalarnas pengar, tvingas den till ett omfattande regelverk för att förebygga korruption. Privata aktörer, som riskerar sina egna pengar, kan agera mer flexibelt. Därtill kommer att statliga och kommunala företag på konkurrensmarknader snedvrider marknadsförutsättningarna och utgör ett hot mot effektiva privata företag.

Helt eller delvis kommersiella verksamheter som med existerande teknologi utgör naturliga monopol ska företrädesvis skötas av staten. Det handlar bl.a. om en stor del av

infrastrukturen som järnvägar, vattenvägar, flygplatser och kraftdistribution, vilket inte utesluter att sådan verksamhet i en framtid kan omvandlas till fungerande konkurrensmarknader. Monopol kännetecknas normalt av ineffektivitet och höga kostnader, men det är trots det bättre att monopolvinnarna är det allmänna och inte privata aktörer.

Statens uppgift ska därför begränsas till att tillhandahålla regelverk och kontrollsystem för marknadens parter för att bl.a. säkerställa konkurrens på lika villkor, konsumentskydd, miljö- och säkerhetsfrågor. Särskilda kontrollorgan ska så långt möjligt hålla monopolens avarter i schack.

Vinsten som drivkraft

Vinst innebär att ett företags intäkter överstiger kostnaderna. Utsikterna till vinst är den drivkraft som lockar företag och enskilda att etablera sig och investera. Men det företag som har högre kostnader än intäkter kommer att lämna marknaden och ge utrymme för dem som är effektivare och är bättre på att möta konsumenternas önskemål. Nästan utan undantag kan all positiv utveckling av människans livsbetingelser och välbefinnande härledas direkt från, och förklaras av, den drivkraft som vinsten utgör.

En begränsning av vinstmöjligheten inom den s.k. välfärdssektorn för privata företag som i konkurrens med andra företag levererar varor och/eller tjänster vore till skada både för brukarna och samhället i stort. Det vore också inkonsekvent att vinstreglera vissa företag på detta sätt samtidigt som andra leverantörer till den offentliga sektorn – av exempelvis medicinsk utrustning, mat eller skolböcker – inte drabbas av motsvarande restriktioner. Det företag som kan leverera bästa möjliga kvalitet till ett givet pris, eller det företag som kan leverera ett visst innehåll av en vara eller tjänst till lägsta pris, ska få göra det. Endast på detta sätt kan det allmänna få bäst valuta för pengarna.

I situationer där privata företag verkar inom samma sektor som offentliga, exempelvis skolor och akutsjukhus, ger de privata företagen en viktig måttstock för de krav man kan ställa på de offentliga när det gäller kostnad och kvalitet. Om vinstbegränsningar skulle göra det omöjligt för privata företag att verka på sådana marknader riskerar det att leda till ineffektivitet och bristande kvalitet i den offentliga verksamheten. De som framför allt skulle förlora på detta är de slutliga brukarna, exempelvis patienterna på sjukhuset eller barnen i skolan.

Näringslivspolitiska åtgärder för minskade bördor och ökad flexibilitet

De ekonomiska bördor som belastar företagen och de regleringar som hämmar deras möjligheter att driva verksamheten på bästa sätt utgör hinder mot såväl effektiviteten som dynamiken i näringslivet. Det är oundvikligt att företag bidrar till det allmännas kostnader genom skatter och avgifter. Men sådana skatter och avgifter ska hållas så låga att de inte utgör en konkurrensnackdel i den globala företagsmarknaden.

Det är nödvändigt att ha vissa lagreglerade gränser för företagets handlingsfrihet. Men för att stimulera entreprenörskap och företagande bör sådana hinder begränsas så långt

det är möjligt. MED prioriterar åtgärder på följande områden i syfte att skapa bättre förutsättningar för det svenska näringslivet:

- **Lönekostnaderna måste sänkas.** En avgörande del av företagens lönekostnader är arbetsgivaravgifterna, varav de flesta har ett viktigt försäkringsvärde (för sjukdom, pension, m.m.) som är av nytta för både företagare och arbetstagare. Dessa försäkringar bör behållas. Däremot bör den Allmänna löneavgiften på cirka 10 % tas bort eftersom den inte innefattar något försäkringsmoment.
- **Flexibilitet istället för LAS.** För större företag behövs flexiblare LAS-regler motsvarande de som gäller för mindre företag. En motsvarighet till det danska Flexicurity-systemet bör tas fram, för att skapa en arbetsmarknad där arbetstagaren känner ekonomisk trygghet i samband med byte av arbetsplats.
- **Förenklingar för Mikroföretagare.** Den ökade administrativa börda som följer med en övergång från anställning till egenföretagande med enskild firma bör kraftigt förenklas exempelvis genom att Skatteverket enbart debiterar ett fast schablonbelopp på 10-25 % av bruttoomsättningen upp till 360 000 kronor/år. Sådan schablonavgift ska inkludera företagets kostnader för moms, arbetsgivaravgifter och inkomstskatt.
- **3:12-reglerna ska förenklas och tillåta högre uttagsmöjligheter.** 3:12-reglerna innebär att fåmansföretag inte enbart får ta ut företagets överskott i form av aktieutdelning utan måste beskatta en större del som inkomst av tjänst. Framgångsrikt företagande måste kunna medföra vinstmöjligheter för de företagare som är skickliga. Därför ska 3:12-reglerna anpassas så att det ger större utrymme för högre utdelning så länge en rimlig andel tas ut som lön.
- **Villkoren för personaloptioner bör förbättras.** Personaloptioner innebär att arbetstagarna i stället för högre lön får optioner som ger rätt att teckna aktier i företaget. För nystartade och mindre företag är personaloptioner ett sätt att attrahera och behålla arbetstagare under en expansionsfas när ekonomiskt utrymme för högre löner saknas. Villkoren för beskattning av personaloptioner bör därför förbättras för att underlätta företagets personalförsörjning.
- **Kollektivavtal ska vara ett frivilligt avtal.** De företag som inte bryter mot lagstiftningen på arbetsmarknaden ska inte riskera att bli utsatta för stridsåtgärder från en fackförening i syfte att tvinga arbetsgivaren att teckna kollektivavtal. Sympatistrejker ska förbjudas.

Utöver dessa prioriterade åtgärder bör en **Förenklingskommission tillsättas** med uppdrag att utreda befintliga regelverk och föreslå avveckling eller förenkling där så är möjligt.